

Rapport fra

Markedsundersøkelse for bruken og opplevelsen av tilrettelagte helleristninger i Østfold

Innledning - Intereg-prosjektet Samhell ønsket å gjennomføre en markedsundersøkelse som viser bruken av og de besøkendes opplevelse av tilrettelagte helleristningsfelt i Østfold. Viken fylkeskommune kontaktet iSarpsborg og la frem ønsket om å gjennomføre en slik undersøkelse for å kartlegge overnevnte spørsmål, samt undersøke hvor folk finner informasjon om helleristninger, hvem som besøker helleristningsfeltene i regionen, hva folk mener om informasjonen på feltene og hvem som deltar på arrangement som nattlysningsarrangement og andre omvisninger på helleristningsfelt. iSarpsborg har i flere år samarbeidet med andre destinasjonskontor og reislivsaktører om arrangement og omvisninger på helleristningsfelt. Infokontoret til isarpsborg blir ofte kontaktet av besøkende som er interessert i helleristningsfelt i regionen. Vi har erfaring med hva folk spør om når de skal besøke helleristningsfelt, og om det er etterspørsel etter omvisninger på felt og generelt god erfaring med å jobbe med turisme og tilbud til turistene. Undersøkelsen fant sted 16. august – 1. september og ble utført av iSarpsborg i samarbeid med Viken fylkeskommune.

Metode - Markedsundersøkelsen ble utført via spørreskjema utfylt av besøkende på helleristningslokasjonene og intervju via telefon, møte eller mail til skoler, destinasjonsselskaper, private guider, og Hafslund Hovedgård og konferansesenter. Ute i felten ble det levert ut skjema som besøkende fylte ut selv, og ved noen tilfeller ble det som en intervjuform ved muntlig besvarelse og notat gjort av intervjuer. Feltarbeidet besto av besøk til Solbergstårnet, Solbergfeltet og Gullskår på Begby.

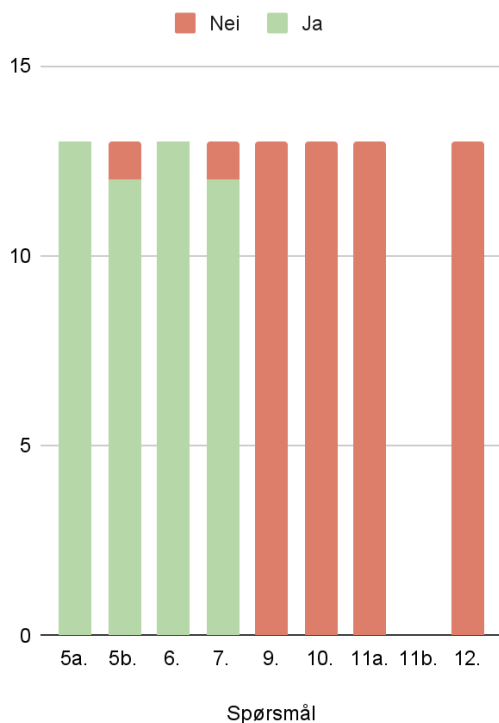
Resultat - På Solbergstårnet var det 20 som svarte på skjema og på Gullskår og Solbergfeltet svarte 13 til sammen (Gullskår 9 og Solbergfeltet 4 personer). Selv med relativt få som har svart, opplever vi at flere ting går igjen. Det ble etterspurt mer informasjon om helleristninger av nesten samtlige. Ønsket om mer informasjon omhandler flere ting, som mer informasjon om hva de ulike tegnene betyr, til bedre skilting på motorveien og ved inngangen til rasteplassen ved Solbergstårnet. Det ble også uttrykt ønsker om lekeplass ved Solbergstårnet, benker og søppeldunker ved Gullskår og benker i hver etasje i Solbergstårnet. Nedenfor viser vi noe av statistikken for å gi et mer helhetlig bilde av undersøkelsen. Først kommer statistikk fra Gullskår og Solbergfeltet som ett og deretter Solbergstårnet.

Statistikk fra Gullskår og Solbergfeltet

Bilde: Gullskår på Begby.

Svar på spørsmålene som hadde ja og nei som alternativ.

5a. Leser du skiltene?

5b. Hvis ja på forrige; leser du all teksten?

6. Liker du informasjonen på skiltene?

7. Savner du noe informasjon på skiltene?

9. Solbergristningene og Bjørnstadskipet har lysanlegg som lyser opp ristningene når det er mørkt; har du besøkt disse feltene når det er mørkt?

10. Har du besøkt helleristningsfelt når det er mørkt og lyst på ristningene med egen lommelykt?

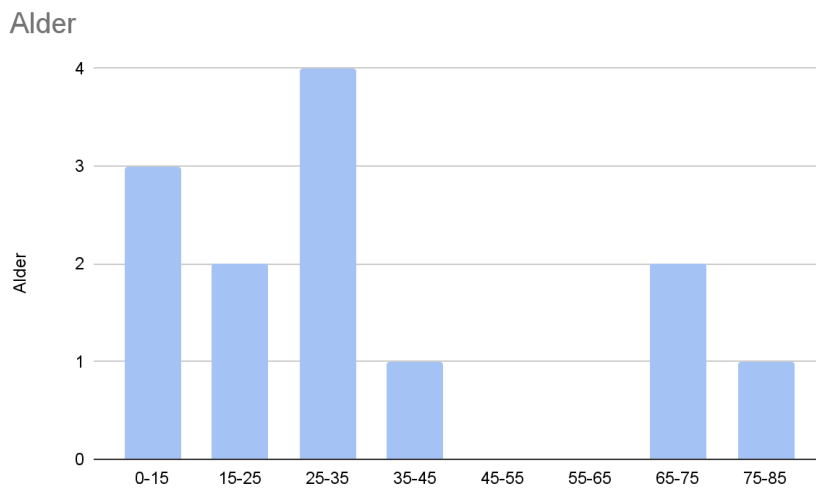
11a. Har du besøkt utstillingen i Solbergtårnet?

11b. Hvis ja, har besøket ført til at du har besøkt helleristningsfelt i etterkant?

12. Har du deltatt på eller ønsker du å delta på guidede nattlysningsarrangement?

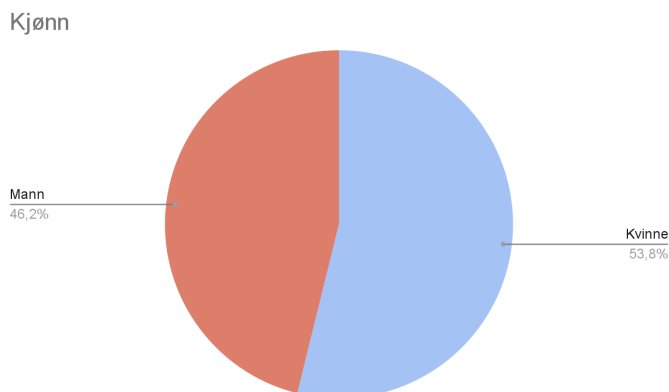
Vi har spurt folk om hvor de har funnet informasjon, og det blir besvart i konklusjon.

Aldersfordeling

På Gullskår og Solbergfeltet var det en relativt jevn aldersfordeling, med unntak av alderen 45-65 år.

Kjønnsfordeling

På Gullskår og Solbergfeltet var det en relativt jevn kjønnsfordeling.

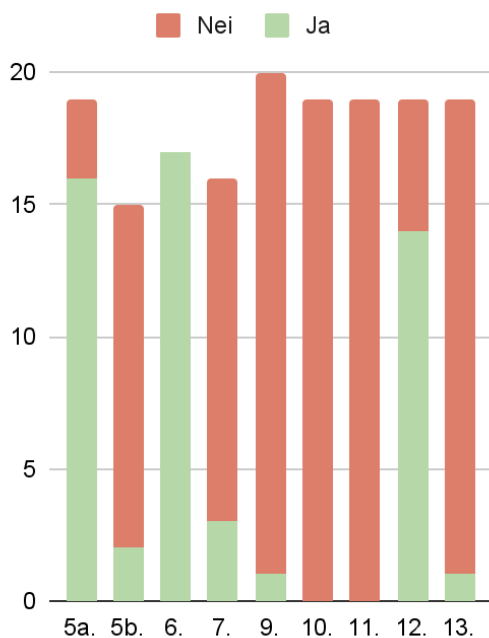
Statistikk fra Solbergtårnet:

Bilde: Turist på Solbergtårnet

Svar på spørsmålene som hadde ja og nei som alternativ.

Ja and Nei

5. a. Leser du skiltene?

5b. Hvis ja på forrige; leser du all teksten?

6. Liker du informasjonen på skiltene?

7. Savner du noe informasjon på skiltene?

9. Hadde du planlagt å besøke eller har du vært på noen av de omtalte stedene før besøket til tårnet?

10. Solbergristningene og Bjørnstadskipet har lysanlegg som lyser opp ristningene når det er mørkt; har du besøkt disse feltene når det er mørkt?

11. Har du besøkt helleristningsfelt når det er mørkt og lyst på ristningene med egen lommelykt?

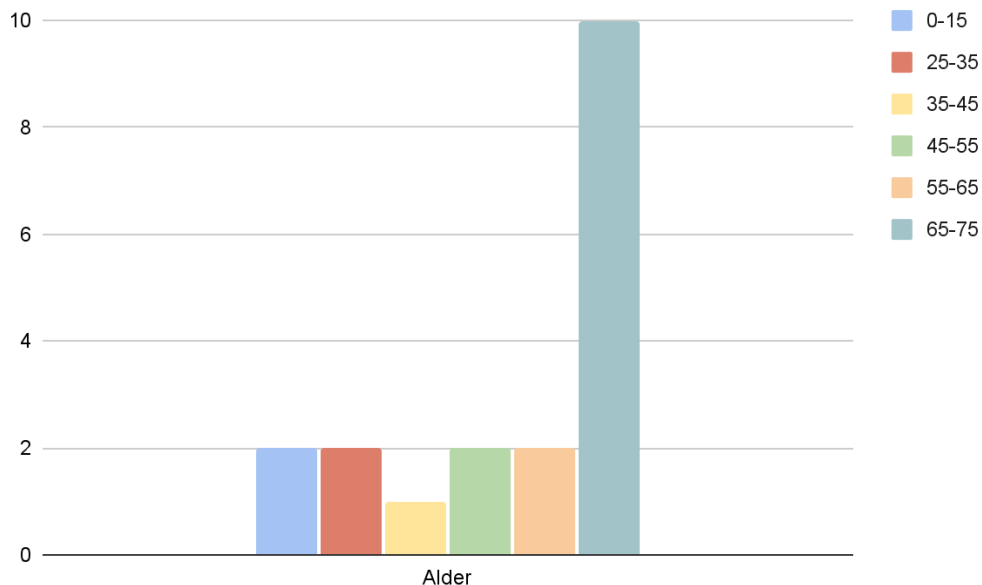
12. Har du besøkt utstillingen i tårnet?

13. Har du deltatt på eller ønsker du å delta på guidede nattlysningsarrangement?

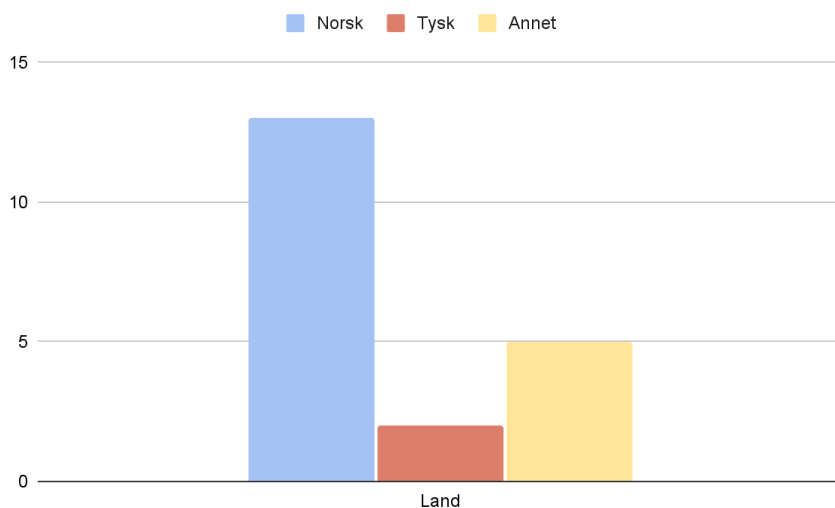
Bilde: Turist svarer på spørsmål ved Solbergtårnet.

Aldersfordeling

På Solbergtårnet var det påfallende mange besøkende over 65. Vi opplever at mange eldre bruker Solbergtårnet som en rasteplass, og at de “oppdager” at det er en utstilling der først når de setter seg ned for å spise.

Nasjonalitet

Solbergtårnet hadde en større andel internasjonale besøkende enn Gullskår og Solbergfeltet der nesten samtlige var norske. Kategorien annet bestod av svenske, danske og sveitsiske.

Resultater fra skoler, destinasjonsselskap, privatguider og Hafslund hovedgård og konferansesenter.

Destinasjonsselskapene

iSarpsborg og Visit fredrikstad og Hvaler (heretter Visit) ble spurt om hvordan de bruker de tilrettelagte lokalitetene og Visit bruker de ikke i det hele tatt, og iSarpsborg informerer om dem på nettsidene sine og deler ut informasjon på kontoret når folk kommer og spør etter det. Visit informerer også om lokasjonene på nettsidene sine. Begge anbefaler turister å dra ut til helleristningene og anbefaler ulike ruter for å komme seg dit. Det oppleves som vanskelig å vite hvor mange som kommer da det ikke er tellere på alle stedene, og det ble ytret som et ønske fra Visit. iSarpsborg ytret et ønske om lekeplasser både på Solbergstårnet og Gullskår. Visit fører ikke statistikk over forespørsler, mens iSarpsborg får rundt 50 forespørsler i året.

Bilde: Helleristninger på Gullskår, Begby

Guider

Lars Ole Klavestad som privat guide får i overkant av 50 forespørsler i året, og sier ja til kanskje 30. Av nattlysningsarrangementene ønsker han å gjøre det eksklusivt, så han holder det til 3 i året. Disse er veldig populære. Det er veldig variert hvor henvendelsene kommer fra; alt fra Rotary til 60-årslag med en stor vennegruppe, vegvesen, geologer, bryllupsdager og arkitektgrupper. Lars Ole Klavestad er Landskapsarkitekt og kunstner og har en egen "fangruppe" som spør ham like mye fordi de kjenner navnet hans og vet om hans kompetanse som at de vet at han er en dyktig formidler. På hans turer pleier det å være fra 30 til 50 stk, ca. En busslast. Han har hatt noen grupper som har kommet igjen, spesielt til nattlysarrangementene han har hatt. Aldersgruppen på gruppene ligger på 50-70 år, og kommer fra både området og Oslo, men mest lokale. Turene har gått til de aller fleste tilrettelagte feltene i området, og noen ganger blir det rundturer hvor de er innom mange ulike felt. Turene går noen ganger også til felt som ikke er tilrettelagt, men da i dialog med grunneier. Klavestad skulle ønske "det offentlige" markedsførte bedre om helleristninger på en generell basis.

Anna-Boel Andersen som privat guide får kanskje en til to henvendelser i året, da hun mest gjør omvisninger i regi av iSarpsborg eller andre arrangerte omvisninger. Det var også mer omvisninger for noen år tilbake. Turene som blir arrangert er gjerne med busslaster på ca 30-40 menneske, og går til Bjørnstadskipet og Solbergfeltet.

Hafslund hovedgård og konferansesenter

Hafslund hovedgård og konferansesenter uttrykte at de gjerne ville bli bedre på å formidle om helleristningene og foreslå gåturer dit under konferanser. De har ryddet parkeringsplassen, så det er lettere å se feltet, og skal sette opp tydeligere skilt, da de nå har blitt medlem av De historiske, og tydelig skilting om kulturminner er et krav. De nevnte at de ved noen tilfeller hadde pekt folk i retningen av feltet, og fått henvendelser av private guider om å ta med grupper rundt i parken.

Skolene

Skolene var litt utfordrende å komme i kontakt med, men vi nådde ut til en lærer på Hannestad skole som heter Mina. Mina forteller at de bruker helleristningene mye mindre enn de skulle ønsket på skolen. De viser bilder fordi de ikke kommer seg ut til feltene, siden det er vanskelig med transport. Hun forteller at det er en utfordring med «gratisprinsippet». Det er skolene osm må betale for transport, og de færreste tar seg råd til å betale for det.

“Tidligere fikk alle skoler tildelt en tur til helleristningsfeltene i en «kulturell sekk». Da fikk, f.eks. 5. trinn hvert år en guidet busstur rundt i kommunen/distriktet for å bli kjent med hjemstedet sitt. Ett av stedene vi besøkte var Solbergfeltet.”

Sitat lærer Mina.

De har stort sett dratt til Solbergfeltet på dagtid, men hun har hørt om skoler som har dratt til felter på kvelden også, men igjen, transport blir et problem. Det er som regel 4. Eller 5. Klasse som har om helleristninger. Hun har ikke hørt om elever som oppsøker feltene etter å ha hørt om de eller besøkt de. De blir forberedt med bilder og fortellinger om bronsealderen, og elevene elsker å hørte om “gamle dager”, så det er et populært tema på skolen.

Etter samtale med en annen lærer kom det frem at de savner en helhetlig plan fra ledelsen om at kulturminner skal besøkes og er en del av undervisningen. Det er kun elever med engasjerte lærere som får mulighet til å besøke helleristningsfelt ved å sykle eller gå. Skolene som er nærme feltene har større mulighet, men de er også avhengig av lærere som tar eget initiativ til å besøke helleristningsfelt.

Konklusjon

For å konkludere denne markedsundersøkelsen vil vi legge vekt på tre gjentakende observasjoner: etterspørsel av informasjon, tilleggsaktiviteter/fasiliteter ved feltene og kommunikasjon, eller mangel på kommunikasjon rundt forninner generelt.

Etterspørsel av informasjon er noe som gikk igjen i bortimot samtlige utfylte skjemaer og samtaler med besøkende på feltene. Ting som ble nevnt var skilting på motorveien, tydeligere informasjonsskilt ved starten på stier til feltene, oversiktskart/skilt over Solbergtårnet, forklaring på hva de ulike tegnene kan bety, og barnevennlig informasjon. Vi opplever at mange "ramler" over utstillingen ved Solbergtårnet, og er relativt intetanende om at det er en utstilling der før de går rundt og ser, og da har de vanskelig for å forstå helheten. Det er en opplevelse at om det hadde vært tydeligere skilting på veiene og motorveien, hadde flere vært klar over feltene.

Tilleggsaktiviteter/fasiliteter som ble nevnt var lekeplass på Solbergtårnet og "naturhinderløype" i skogen ved Gullskår, benker i hver etasje i Solbergtårnet, utekran for drikkevann, benker ved Gullskår og flere benker på Solbergtårnet. Det er en oppfattelse at feltene i seg selv ikke er nok trekkplaster for at besøkende skal ta turen, men at med noe "mer" på stedene, vil det være mer attraktivt for en bredere gruppe, og flere vil besøke feltene og Solbergtårnet. Det var også påfallende flere folk på Gullskår og Solbergtårnet enn Solbergfeltet. Kanskje noe med beliggenhet, og at på de andre stedene er det et mer naturlig stopp og flere ting å se på.

Kommunikasjon rundt helleristninger i Østfold på sosiale medier virker som det er vanskelig å finne. Folk lurere på hvor de finner informasjon, og hjemmesidene til destinasjonsselskap og kommuner virker ikke tilstrekkelig for at folk skal bli nådd. En ting er folk som aktivt leter etter informasjon, men for å nå et bredere publikum opplever vi at flere kanaler må brukes. Besøkende på de ulike feltene ble spurt om hvor de hadde funnet informasjon. Det var noen som bare visste om det fordi de bor i nærheten og noen som bruker google og finner det ved hjelp av nettsider til destinasjonskontorene.

For å oppsummere: Opplevelsen av feltene og Solbergtårnet er positiv når folk først besøker dem, men at kundereisen burde begynne noen steg tidligere med god kommunikasjon på flere kanaler og tydelig informasjon på feltene og veiene.

Bilde: Solbergtårnet